

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. ככל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

להיזהר מלכסותם, כמו שכתב השו"ע⁴, שאסור לטטוח בגד על פי החבית, משום איסור עשיית אהל. ודווקא באם מכסה את כולה אסור, אבל אם משאיר טפח מגולה לא אסור בכיסוי זה משום עשיית אהל. וכל זה רק אם יש חלל טפח על טפח תחת הכיסוי, אבל אם בין תכולת האמבטיה לכסויה אין חלל טפח, אין בזה משום איסור עשיית אהל⁵.

שיטות הפוסקים במלאכת "קושר"

הגמרא במסכת שבת⁶ מקשה סתירה בין שלשה ברייתות, שבאחת כתוב: התיר רצועת מנעל וסנדל חייב חטאת, ובאחת כתוב שפטור אבל אסור (היינו מדרבנן), ובאחת כתוב שמותר לכתחילה. ומתרצת הגמ', שהברייתא האוסרת מן התורה מדברת בדאושכפי, והברייתא האוסרת רק מדרבנן מדברת במנעל דרבנן (הלומדים תורה), והברייתא שמתירה מלכתחילה מדברת במנעל של בני מחוזא. ובביאור החילוק בין סוגי המנעלים הללו, נחלקו רש"י והרא"ש עם הר"ף והרמב"ם⁷.

שיטת רש"י והרא"ש

בדאושכפי - זהו הקשר שעושה הסנדלר בשעה שתוחב את רצועת הנעל בתוך הסוליא, וקשר זה נעשה לקיום תמיד – "קשר של קיימא", וקשר כזה אסור לעשותו מן התורה.

האם מותר לעשות צורה של אהל ע"י ספרים וכדו'? ישנו כלל באיסור עשיית אהל ארעי, שלא אסרו אלא באופן שיש איזה שימוש בחלל שנוצר תחת האהל, וכגון מיטה שאע"פ שלא נעשה האהל בשביל השימוש תחתיה, סוף סוף הרי יש לו תועלת באוויר זה לשים שם את נעליו בעת השינה¹. וכן אסור לשים חבית יין מכאן וחבית יין מכאן וחבית על גביהם, כיון שיש לו תועלת בחלל שבין החביות, שיכנס אוויר ויאורר את החביות².

אבל ליתן ספר מכאן וספר מכאן וספר על גביהם, אין איסור, משום שאין צריך כלל את החלל שנוצר. אולם, כ"ז כשעושה רק שתי מחיצות, אבל אם עושה ארבע מחיצות, אסור אף באופן שאין צריך לחלל שתחתיו כלל. וכגון שולחן שכתבנו לעיל (בגליון הקודם) שמותר לשים את הפלטה ע"ג הרגליים בשבת, כ"ז רק אם אין לו מחיצות או עכ"פ יש לו רק שתי מחיצות, אבל אם יש לשולחן ארבע מחיצות אסור לשים את הפלטה על גביהם בשבת³. והטעם, משום שכשעושה ארבע מחיצות וגג יש כאן חשיבות אהל אפי' כשאינו צריך לאוויר שתחתיו.

האם מותר לכסות כלי גדול בשבת?

מצוי במוסדות וכדו', אמבטיית גדולות (על גלגלים) שמשמשים בהם לאכסון אוכל או כלים וכדו' - יש

¹ מ"ב ס"ק כ"ב.

² מ"ב ס"ק כ"ט.

³ מ"ב ס"ק כ"ב בשם הט"ז. ועי"ש שמביא שיש חולקים ע"ז, ומתירים בשולחן אפי' כשיש לו ארבעה מחיצות, אך מסיק שנכון בודאי לחוש לדברי הט"ז, ולעשות זאת בשינוי ע"י שיחזיק את הפלטה באוויר ואח"כ יכניס את המחיצות תחתיה.

⁴ סעיף י"ג.

⁵ שם.

⁶ דף ק"ב ע"א.

⁷ פרק י' מהלכות שבת הלכה א'.

להתירו לאחר זמן (כמו שפירש רש"י מנעל דרבנן))
 ואינו מעשה אומן. שיש פוסקים⁸ הסוברים שאסור
 לעשותו שזה נחשב כשל קיימא. אבל המ"ב⁹ ועוד
 פוסקים¹⁰ סוברים שזה נחשב כאינו של קיימא וכיון
 שהוא גם מעשה הדיוט הרי הוא מותר.

קשר שאינו של קיימא	קשר לזמן בינוני	קשר של קיימא	
לר"ף והרמב"ם אסור מדרבנן, ולרש"י והרא"ש מותר	אסור מדרבנן לכל השיטות	אסור מן התורה לכל השיטות	קשר מעשה אומן
מותר לכל השיטות	לרש"י והרא"ש אסור מדרבנן, ולר"ף והרמב"ם יש מחלוקת בין הפוסקים אם אסור מדרבנן או מותר.	לר"ף והרמב"ם אסור מדרבנן, ולרש"י והרא"ש אסור מן התורה	קשר מעשה הדיוט

להלכה:

כתבו הפוסקים שיש להחמיר גם כרש"י והרא"ש וגם כהר"ף והרמב"ם. ומשום כך, אין לקשור קשר אומן אפילו כשלא נעשה לקיימא, וכן אסור לקשור קשר הדיוט כשנעשה לזמן בינוני.

⁸ שלטי הגבורים על הר"ף במסכת שבת, ט"ז סימן ש"ז ס"ק א', שולחן ערוך הרב סימן ש"ז סעיף ב'.
⁹ ס"ק ה', ובביאור הלכה ד"ה שאינו של קיימא..
¹⁰ הפמ"ג א"א ס"ק ג', ומחה"ש ס"ק י"ד.

ומנעל מדרבנן - זהו הקשר שקושרים בו "רבנן" את מנעליהם סביב הרגלים. והם היו רגילים לקשור קשר זה בצורה רופפת, כדי שיוכלו ללבוש ולהסיר את המנעל בלי לסגור ולפתוח בכל פעם, אמנם כשהיו הולכים בטיט היו מתירים את הקשר, וקושרים את המנעל לרגליהם בצורה חזקה, כדי שלא תיתפס הנעל בבוץ ותיפול מהרגל. והקשר שהם עושים בד"כ אסור לעשותו מדרבנן, משום שהרגילות היא שעושים אותו לזמן יותר ארוך, אך אינו נחשב לקשר של קיימא האסור מן התורה שהרי סוף סוף מתירים את הקשר לאחר זמן.

מנעל של בני מחוזא - זהו מנעל של בני אותו מקום ששמו "מחוזא" שהם היו רחבי לבב ומקפידים על לבושיהם ובגדיהם שיהיו מכוונים, ומשום כך היו רגילים בכל יום כשלובשים את הנעל לקושרו היטב לרגליהם, וכשרוצים להסירו היו מתירים את הקשר. וקשר זה הוא מותר לכתחילה מפני שאינו של קיימא כלל.

שיטת הר"ף והרמב"ם

הר"ף והרמב"ם סוברים שבכדי לאסור את הקשר מן התורה אין מספיק רק שיהיה "קשר של קיימא" כמו שפירש רש"י, אלא צריך אף שיהיה קשר "אומן". ובדאושכפי היינו קשר של קיימא כמו שפירש רש"י, וגם הוא קשר אומן. ומנעל דרבנן סוברים הר"ף והרמב"ם שהוא ג"כ קשר של קיימא שאינו עשוי להתיר, אבל אינו אסור אלא מדרבנן מפני שהוא קשר "הדיוט". (וכן הדין בקשר אומן אבל אינו של קיימא שאסור רק מדרבנן). ומנעל של בני מחוזא מותר לכתחילה מפני שאינו קשר של קיימא וגם אינו קשר אומן.

ובקיצור: לשיטת רש"י והרא"ש הכל תלוי באורך הזמן של הקשר. ולשיטת הר"ף והרמב"ם תלוי גם באורך הזמן וגם אם הוא מעשה הדיוט או מעשה אומן.

ונחלקו הפוסקים לשיטת הרמב"ם מה הדין קשר בינוני [דהיינו שנעשה לזמן ארוך אלא שעתידי

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il